

NAGY SÁNDOR GYULA–SOMODY GÁBOR

GAZDASÁGI VERSENYKÉPESSÉGET TÁMOGATÓ PÁLYÁZATOK EREDMÉNYESSÉGE AZ NFT ÉS AZ ÚMFT KERETÉBEN

A Budapesti Corvinus Egyetem kutatócsoportja által végzett kutatás során arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) és az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) keretében létrehozott, kis- és középvállalatok számára kialakított gazdaságfejlesztési pályázatok milyen hatékonysággal működnek. Hogyan volt képes a rendszer beépíteni az NFT Gazdasági Versenyképesség Operatív Program (GVOP) tapasztalatait az ÚMFT Gazdaságfejlesztési Operatív Programba (GOP). Továbbá, hogy maguk a kis- és középvállalatok miként értékelik ezen kiírásokat és milyen javaslatokat tennének az ilyen típusú pályázatok „felhasználóbaráttá” tételéhez. A kutatás 2009 márciusától 2009 decemberéig tartott. A kéziratot 2010 áprilisában zártuk.

BEVEZETÉS

Az európai uniós támogatások 2007 és 2013 között közel 7000 milliárd forinttal járulnak hozzá Magyarország fejlesztéséhez az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) keretében.¹ Azonban ennek csak egy része (kb. 1200 milliárd Ft) az, ami gazdaságfejlesztési célokra fordítható. Gyakorlatilag ez az összeg az, amit 2007 és 2013 között gazdaságfejlesztésre lehet költeni, mivel a hazai költségvetés kizárólag saját forrásból nem tud külön programokat indítani ennek érdekében. Az európai uniós támogatások hatékonyságának mérése nagy kihívás mind az intézményrendszerben dolgozók, mind a tudományos kutatók számára. Amiben egyetértés látszik az az, hogy a magyar uniós támogatásokat nagyrészt szabályszerűen és hatékonyan költik el. Az eredményesség kérdésében azonban már nehezebb közös nevezőre jutni. Éppen ezért választottuk ezt kutatásunk témájának.

1. NÉHÁNY DEFINÍCIÓS PROBLÉMA

Mit értünk szabályszerűség, hatékonyság és eredményesség alatt? *Szabályszerűen* történik az európai uniós támogatások felhasználása, ha azok az uniós és nemzeti jogszabályoknak, előírásnak megfelelő módon kerültek elköltsékre és elszámolásra. A *hatékonyság* alapvetően mennyiségi jellemzők vizsgálata alapján állapítható meg, vagyis a rendelkezésre álló pénzügyi keretet (akár egy pályázat vagy egy program szintjén) mekkora arányban kötötték le, vagy történt meg a kifizetés és az elszámolás.

Nagy Sándor Gyula Palánkai Tibor OTKA-kutatócsoportjának (NI 68085) tagja. A tanulmány a TÁMOP 4.2.1/B-09/1/KMR/2010-0005 projekt keretében készült.

¹ Az ÚMFT-t megelőző időszakban, 2004–2006 között a Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) keretében lehetett pályázni uniós forrásokra, többek között gazdaságfejlesztés céljából is

Az *eredményesség* kérdése viszont azt kutatja, hogy milyen hatásos volt a projekt, volt-e és ha igen, mekkora a hozzáadott érték, tovagyrúzó (spillover) hatás. Valóban érdemes volt-e az európai és hazai adófizetők pénzéből támogatni a projektet?

Az eredményesség mérésére elvileg a program- és projektszinten is rendelkezésre álló indikátorok hivatottak. Azonban az Állami Számvevőszék megállapításai és más független kutatások is azt mutatják, hogy a jelenlegi indikátorrendszer nem működik megfelelően, nem tudja megbízhatóan mérni a projektek és ezáltal a programok eredményességét. „Az NFT sikerességének, a további forrásvesztés elkerülésének feltétele a megfelelő arányú abszorpció (a források közel 100 százalékos hatékonyságú felhasználása) mellett a szabályos és eredményes felhasználás és zárás megvalósítása. A programok (indikátorok) teljesülésének részletes kiértékelése és elemzése csak a záráshoz kapcsolódóan valósul meg, néhány kiemelt indikátor vizsgálata kapcsán azonban jól láthatóak az indikátorrendszer gyengeségei (amelyre már a korábbi évek jelentései is rámutattak), illetve a tervezett értékektől való (időnként jelentős) elmaradás.” [ÁSZ 2009].

Éppen az indikátorrendszer gyengesége és hiányossága teszi szükségessé azon független, tudományos kutatásokat, amelyek egyes programok vagy prioritások hatékonyságát és eredményességét mérik. Azonban szomorú tapasztalat, hogy ezen kutatásokat a támogatási intézményrendszer legjobb esetben is megtűri, de semmiképp sem segíti, még egy kis jóindulattal vagy információval sem. A GVOP 2.1.1. nyertesei körében történt felmérés során többször is megkerestük a közreműködő, szervezeti feladatokat ellátó MAG Zrt. kommunikációs főosztályának illetve a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség módszertani főosztályának vezetőjét, azonban választ vagy segítséget egyik helyről sem kaptunk. Így a NFÜ és a MAG Zrt. honlapján található információk voltak azok a „hivatalos források”, amelyekre a kutatás során támaszkodni tudtunk, illetve személyes ismeretség révén egy NFÜ-s kolléga által „kiadott” néhány statisztika is segítségünkre volt a mintavételből származó torzítások kiszűréséhez.

2. A GVOP 2.1.1. PÁLYÁZATRÓL

A GVOP 2.1.1. pályázatot 2004 és 2006 között, a nagy érdeklődés miatt minden évben újra kiírták (2005-ben kétszer is). A pályázat célja a magyarországi székhelyű mikro-, kis- és középvállalkozások műszaki-technológiai fejlesztése, ezen belül is kiemelten a fejlődésre képes mikro-, kis- és középvállalkozások piaci pozícióinak, illetve versenyképességének javítása, technológiai, infrastrukturális korszerűsítése, innovatív képességének növelése volt.²

A pályázók magyarországi székhelyű, a devizajogszabályok alapján belföldinek valamint kis- és középvállalkozásnak minősülő gazdasági társaságok, szövetkezetek és egyéni vállalkozók lehettek. A pályázat keretében elnyerhető vissza nem térítendő támogatás mértéke minimum 1 millió Ft, de maximum 25 millió Ft lehet, attól függően, hogy ingatlanépítést, bővítést, felújítást tartalmaz-e. A maximális támogatási

² GVOP 2.1.1. pályázati kiírás és útmutató, letölthető a www.nfu.hu honlapról.

intenzitás 35 százalék és 50 százalék között mozgott, a projekt megvalósításának helyszínét jelentő régió függvényében.³

A pályázat keretében elszámolható költségek lehetnek: gépek, műszaki berendezések beszerzése (beleértve a szállítás, üzembe helyezés, betanítás költségeit), a telekhatáron belüli infrastruktúraépítés, meghatározott mértékig és arányig a termeléshez vagy (kereskedelmi) szolgáltatáshoz kapcsolódó ingatlan építése, bővítése, felújítása. Továbbá a gyártási licenc-, know-how vásárlás egyszeri díja, valamint bizonyos szűk körű, a projekthez szorosan kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás, illetve a vissza nem igényelhető áfa és a 2006-ig működő gyakorlatnak számító áfaarányosítás miatt a támogatásra jutó, le nem vonható áfa.⁴

Az áfaarányosítás gyakorlatát az Európai Bíróság visszamenőleges hatállyal 2009. április 23-án megszüntette és kártérítésre kötelezte a magyar államot. A bíróság ítéletében megállapította, hogy a közösségi joggal ellentétes volt az a magyar áfaszabályozás, amely az adóalanyok számára 2004. május 1-je és 2005. december 31-e között nem tette lehetővé az államháztartási támogatásból finanszírozott beszerzésekre eső általános forgalmi adó levonását.⁵ A döntés következtében az érintett áfaalanyok utólag érvényesíthették áfalevonási jogukat önellenőrzés formájában, amelynek jogvesztő határideje 2009. október 20-a volt. Egyelőre nincs hír arról, hogy hányan éltek ezzel a lehetőséggel és ez mennyi pénzbe (visszautalt áfa és kamat) került az államnak.

3. ADATLAPOS KUTATÁS A GVOP 2.1.1. NYERTESEI KÖRÉBEN

2009 februárjában indultak el az adatlapos felmérés előkészületei. Mindenképp meg kell jegyezni, hogy a felmérés időpontjában a világgazdasági válság már erősen érezte hatását a KKV-szektorban (elbocsátások, likviditási és finanszírozási problémák). Ez természetesen hatott a vállalkozások mindennapi életére és ezáltal a válaszok „hangulatára” is. Ezt számszerűsíteni nem lehetséges, azonban néhány kontrollkérdés lehetőséget adott a szélsőséges válaszok kiszűrésére.

A kutatás elkezdésekor kizárólag nyilvános adatbázisokból indulhattunk el, ezért kézenfekvő volt, hogy a MAG Zrt. és a NFÜ honlapján szereplő nyertesek adatbázisát

3 A 85/2004. (IV.19.) Korm. rendelet 30. § kimondta, hogy a 2004–2006 évekre vonatkozóan bármely államháztartási forrásból származó összes támogatás támogatási intenzitása nem haladhatta meg a regionális támogatási térképben meghatározott mértéket, azaz:

- a) az Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld, Közép-Dunántúl és Dél-Dunántúl tervezési-statisztikai régiókban, valamint a celldömölki, letenyei, őriszentpéteri, téti, vasvári és zalaszentgróti kistérségekben 50 százalék,
- b) a Nyugat-Dunántúl tervezési-statisztikai régióban – a fenti kistérségek kivételével – 45 százalék,
- c) Pest megyében 40 százalék,
- d) Budapesten 35 százalék.

A fenti területi besorolás szerinti támogatási intenzitások kis- és középvállalkozások beruházásai esetében 15 százalékponttal növekedhettek.

4 Ha a kedvezményezett ÁFA visszaigénylésre volt jogosult, akkor az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. törvény 38. §-át módosító 2003. évi XCI. törvény 86. §-a alapján, a támogatásra jutó ÁFA vissza nem igényelhető, de nem is elszámolható költség.

5 A Pénzügyminisztérium hivatalos közleménye <http://www.pm.gov.hu/web/home.nsf/frames/cimlap> (2009.04.23.).

használjuk, kiegészítve a Fővárosi Bíróság, az IRM Céginformációs Szolgálat online elérhető adatbázisában található információkkal, egy adathalász cégtől megvett adatokkal, valamint az internetes keresés eredményeivel. Ennek során a 2889 nyertes cégből véletlenszerűen kiválasztottunk 1275 céget (az egynél több pályázatot nyert cégeket belevéve), amely cégeket egyesével telefonon, faxon és emailen megkeresve kértünk meg a kutatásban való részvételre az internetes, anonim adatlap kitöltésével. A többszöri megkeresésnek köszönhetően 148 értékelhető válasz érkezett be.⁶

3.1. ALAPADATOK

Jól látszik az 1. táblázatból, hogy a regionális eltérések néhol jelentősek, különösen Dél-Dunántúl és Észak-Alföld alul-, míg Közép-Magyarország és Nyugat-Dunántúl felülreprezentált. Továbbá megfigyelhető, hogy a válaszadói aktivitás a mikro- és kisvállalkozások körében sokkal alacsonyabb volt, mint a kis- és középvállalatoknál. A kutatás során, ahol volt rá lehetőség, súlyozásos módszerrel próbáltuk szűrni a válaszadók és a minta torzításait, azonban a méret vagy regionális megoszlás alapján történt súlyozással kapott eredmények általában nem tértek el jelentősen a mintára kapott eredményektől. Ahol volt jelentős eltérés, ott azt jelezni fogjuk.

1. táblázat: Projektnyertesek regionális és méret szerinti megoszlása (százalék)

Projekt helye (régión)	Mikro-vállalkozás	Kis-vállalkozás	Közép-vállalkozás	Összesen	NFÜ	Eltérés százalék-pontban	Eltérés százalékban
Dél-Alföld	2,70	10,81	2,70	16,22	15,94	0,28	1,73
Dél-Dunántúl	0,68	2,03	0,68	3,38	8,91	-5,53	-62,08
Észak-Alföld	1,35	5,41	4,05	10,81	15,51	-4,70	-30,30
Észak-Magyarország	3,38	5,41	0,68	9,46	10,78	-1,32	-12,25
Közép-Dunántúl	1,35	7,43	3,38	12,16	11,43	0,73	6,41
Közép-Magyarország	9,46	16,89	9,46	35,81	27,68	8,13	29,37
Nyugat-Dunántúl	2,70	8,78	0,68	12,16	9,76	2,40	24,61
Összesen	21,62	56,76	21,62	100,00			
NFÜ	46,03	40,41	13,39	99,83 ⁷			

2. táblázat: A pályázaton elnyert támogatási összeg megoszlása

Intervallum (Ft)	Válaszadók		NFÜ	Eltérés	Eltérés
	Darab	Arány (százalék)	Arány (százalék)	százalékpontban	százalékban
0– 5 000 000	36	24,32	30,35	6,03	19,85
5 000 001–10 000 000	40	27,03	23,02	-4,01	-17,41
10 000 001–15 000 000	15	10,14	12,01	1,87	15,61
15 000 001–20 000 000	19	12,84	9,80	-3,04	-31,00
20 000 001–25 000 000	38	25,68	24,82	-0,86	-3,45

⁶ A szerzők köszönetet mondanak a következő egyetemi hallgatóknak közreműködésükért: Antonovits Dánielnek, Ádámkó Illésnek, Dombi Gabriellának, Domonyi Lászlónak, Domonyi Zoltánnak, Patyi Andrásnak és végül de nem utolsó sorban Puskás Zsuzsának.

⁷ 0,14 százalék, azaz 5 nyertes pályázó belföldi személy, míg 0,03 százalék, azaz 1 nyertes pályázó nagyvállalat volt az NFÜ közlése szerint. Ezen pályázói csoportoktól a kutatás során elenyésző arányuk miatt eltekintettünk.

Az elnyert támogatások megoszlása nem tér el jelentős mértékben az NFÜ alapszámításai adatainál.

3.2. PÁLYÁZATÍRÓ ALKALMAZÁSA

Sajnos kontrollcsoport nem áll a rendelkezésünkre, de ennek ellenére is elmondható, hogy a cégek nagy többsége igénybe vette pályázatíró, tanácsadó cég munkáját és jelentős összeget költött a díjazásukra.

3. táblázat: Pályázatíró céget, tanácsadót alkalmazott-e? Ha igen, milyen formában történt a díjazás

IGEN	91,22%
NEM	8,78%
átlagos díj a támogatás arányában	5,57%
átlagos díjazás Ft-ban	616 000

3.3. A PROJEKT MEGVALÓSÍTÁSA

A válaszadók 25,68 százaléka nem tapasztalt nehézséget a projekt megvalósítása során, míg közel háromnegyedüknél valamilyen probléma merült fel. (Több okot is megjelölve átlagosan 1,2 problémát jeleztek a projektgazdák.)

4. táblázat: Milyen nehézségek jelentkeztek a projekt megvalósítás során?

projekt előrehaladási jelentések elkészítése	54,55%
környezetvédelmi előírások betartása	3,64%
EU nyilvánossági követelményeinek betartása	11,82%
banki biztosíték megszerzése	32,73%
egyéb	17,27%

A nehézségekkel küzdő projekten belül az egyes okok arányai jól mutatják, hogy a projekt előrehaladási jelentés, vagyis a projekt megvalósítása során rendszeresen leadandó, jelentős adminisztrációt igénylő beszámolók elkészítése, valamint a projekt önrészenek finanszírozása jelentette a legnagyobb gondot a projektgazdáknak.

Az egyéb okok között a *rugalmatlan, bürokratikus, lassú ügyintézés*, a pályázat *elbírálásának hosszú idejét* és általában a *határidők be nem tartását*, valamint a *támogatás lassú folyósítását* említették a legtöbben.

5. táblázat: Az eredeti költségvetésből, eredeti ütemezésben meg tudta-e valósítani az eredetileg tervezett projektet? Ha nem, miért?

támogatási szerződés megkötésének elhúzódása	67,44%
kivitelezés, beszerzés nehézségei, lassúsága	27,91%
önrész (pl. banki hitel) finanszírozásának nehézsége, lassúsága	11,63%
egyéb	11,63%

A projektgazdák közel 30 százaléka nem tudta eredeti ütemezésben, az eredeti költségvetésből megvalósítani a projektet. Ez akár jó aránynak is felfogható lenne, de

ha figyelembe vesszük, hogy ez az arány a GVOP nyertesek teljes körében több mint 850 céget takar, akkor ez kissé árnyalja a képet.

Az egyéb okok között a visszatérő lassúságot, a külső gazdasági problémákat, illetve az áfa levonási és visszaigénylési jogának korlátozását említették a legtöbben.

A mikrovállalkozások esetében 25 százalékkal nagyobb volt a problematikus projektek aránya a mintán belüli részarányukhoz képest, illetve a dél-alföldi, észak-alföldi, észak-magyarországi és dél-dunántúli régiókban megvalósult projektek esetében mintán belüli arányukat átlagosan 20 százalékkal meghaladó arányban jelentkeztek nehézségek. Ez jelzi, hogy *a kisebb vállalkozások* illetve az elmaradottabb régiókban működő cégek *nehezebben birkóznak meg* a projektmenedzsment feladatokkal.

Felhasználta-e a teljes támogatási összeget? Ha nem, miért? A teljes válaszadók 13,51 százaléknál nem sikerült a teljes támogatási összeget felhasználni. Ennek okaként az árfolyamváltozást, árcsökkenést vagy a projekt módosulását jelölte meg a legtöbb cég.

A válaszadók 56 százaléka jelezte, hogy felmerült olyan költsége a projekt megvalósítása során, amelyet a projektben különböző okok miatt nem tudott elszámolni. A válaszadók átlagosan az uniós támogatás 7,15 százalékát költötték még az önrészen felül a projektre. Ezen belül a költségtípusok szerinti bontásban az arányok a következők:

6. táblázat: Milyen költségeket nem lehetett elszámolni a projektben?

adminisztrációs, projektmenedzsment költség	22,84%
vissza nem igényelhető áfából adódó plusz kiadás	57,27%
előfinanszírozásából származó plusz költség (pl. banki cash-flow hitel)	10,46%
egyéb	9,43%

Összesen a válaszadók 54 százaléka jelezte, hogy az uniós támogatás folyósítása a törvényi kereteket (véleményük szerint) be nem tartva történt meg. Ezen belül az egyes vélt okok megoszlása:

7. táblázat A támogatás folyósítása időben (a törvényi kereteket betartva) megtörtént-e? Ha nem, miért?

mondvacsínált hiánypótlás	32,50%
támogatási rendszer sajátosságából adódó késés a támogatás átutalásakor	41,25%
mindkettő együtt	22,50%
egyéb	3,75%

3.4. A PROJEKT EREDMÉNYEI

3.4.1. A projekt során létrejött-e fejlesztésből származó árbevétel-növekedés és költségmegtakarítás?

Bár az uniós támogatások eredményét talán ezzel a kérdéssel lehetett volna a legjobban kimutatni, sajnos nem érkezett elég válasz ahhoz, hogy az adatokat érdemben értékelni lehessen. A válaszok között akkora különbségek voltak, amik arra késztettek, hogy ahol rendelkezésre áll, utánanézzünk a válaszadó cégek árbevétele alakulásának az adatbázisokban.

3.4.2. *Hogyan változott a cége piaci helyzete összességében a projekt megvalósítása óta? Milyen tényezők játszottak ebben szerepet?*

Ezen kérdésre a kérdőívet kitöltők 1-től 5-ig terjedő skálán adhattak választ (1 sokat romlott, 2 romlott, 3 nem változott, 4 javult, 5 sokat javult). Cégméretre és regionális megoszlásra súlyozva nincs számottevő eltérés a kapott eredményekhez képest.

8. táblázat: Hogyan változott a cége piaci helyzete a projekt megvalósítása óta?

piaci helyzet összességében	3,492	nem változott-javult
magyar piaci helyzet	2,571	romlott-nem változott
világpiaci helyzet	2,602	romlott-nem változott
az uniós támogatásból megvalósult technológiai fejlesztés következtében	4,070	javult
egyéb	3,561	nem változott-javult

Ezek az adatok azt mutatják, hogy az uniós támogatás bármennyi bürokráciával, adminisztrációs teherrel és plusz munkával jár is, segíti a kis- és közepes méretű vállalkozások talpon maradását és a válság okozta kihívásoknak való megfelelést.

3.4.3. *Az Ön véleménye szerint megérte-e a cégnek pályázni és uniós támogatással megvalósítani a projektet?*

A cégméret és regionális megoszlás alapján súlyozva, az eredményeket a teljes alapsokaságra vetítve azt állapíthatjuk meg, a GVOP nyertes pályázóinak 58,72 százaléka gondolja úgy, hogy megérte pályázni. A válaszadók mintájában lévő regionális eltérések az mutatják, hogy az észak-magyarországi, közép-dunántúli és nyugat-dunántúli cégek a mintán belüli arányukat kétszeresen meghaladva válaszoltak úgy, hogy megérte pályázni, azonban a közép-magyarországi régióból arányait tekintve 30 százalékkal több cég tekintette feleslegesnek a pályázást. Ez azt mutatja, hogy *a fejletlen régiók vállalkozásainak nagyobb szüksége volt a támogatásra*, és még a projekttel járó nehézségek ellenére is pozitívan vélekednek az eredményekről, míg a közép-magyarországi cégek (valószínűleg a relatív fejlettségüknek és az alacsonyabb támogatási intenzitásnak köszönhetően) kevésbé tudták hasznosítani a támogatást, de legalábbis a projekt megvalósításával járó nehézségek arányaikban nagyobbak voltak, mint a projekt (vélt) haszna. A pozitívan vélekedő cégek esetében az okok megjelölésekor a legtöbben a saját fejlesztési források hiányát vagy a gépvásárlási költségek megtakarítását emelték ki, amelyet az uniós támogatásokkal pótolnak vagy érnek el. A negatív visszajelzések közül legtöbben a magas adminisztrációs és bürokratikus terheket emelték ki, valamint a gazdasági válság hatásaival magyarázták, hogy a beszerzett gépeken nem tudnak termelni.

3.4.4. *Pályázott azóta más EU-s forrásra a cége?*

A regionális megoszlás és cégméret alapján súlyozva az eredményeket, megállapítható, hogy a nyertes pályázók körülbelül egyharmada (32,27 százaléka) pályázott a

GVOP 2.1.1. pályázat elnyerése óta újabb uniós forrásra. A GVOP pályázatok elnyerése és a felmérés időpontja között átlagosan 4,5 év telt el. Az újra pályázó cégek által megjelölt okok: a további fejlesztés vagy munkahelymegtartás miatt szükségessé vált beruházásokhoz kerestek újabb támogatást, illetve többen potenciális versenyhátrányt jeleztek arra az esetre, ha nem pályáznának (mivel a konkurencia cégei szintén nyertek támogatást). A nem pályázás okai között elsősorban az önrész előteremtésének nehézségét, a magas bürokratikus és adminisztrációs terheket, valamint a gazdasági válság miatt visszaesett keresletet említették.

3.4.5. Tervezi-e, hogy a mostani uniós támogatási lehetőségek közül (pl. Új Magyarország Fejlesztési Terv Gazdaságfejlesztési Operatív Program) pályázni fog a cége valamilyen KKV technológiafejlesztési támogatásra?

A cégméret és regionális megoszlás alapján súlyozva az eredményeket, a GVOP nyertes pályázóinak 31,48 százaléka jelezte, hogy kíván újból uniós támogatásokra pályázni. Az okok között a technológiafejlesztés folyamatos igényét, valamint a versenyképesség fenntartását, illetve növelését jelezték a pályázók. A nem pályázás okai között a korábban már írtakon felül a pályázatkezelő intézményrendszer lassúságát, a határidők be nem tartását, valamint a közép-magyarországi régiós cégek a támogatási intenzitás alacsony szintjén emelték ki.

További érdekes összefüggés, hogy azon cégeknek, amelyek szerint megérte pályázni, fele pályázott azóta is vagy tervezi, hogy újra pályázik. Azonban 47 százalékuk nem tervezi ezt a következő okokat megjelölve: magas önrész szükséges a pályázáshoz, saját forrás hiánya (nem kap hitelt), gazdasági környezet romlása, magas bürokratikus terhek.

Amely cégek szerint nem érte meg pályázni (ez az alapsokaság kb. 41 százaléka), azok 90 százaléka nem is pályázott és nem is tervezi, hogy közeljövőben újra megpróbálja azt. Ez súlyos probléma, hiszen a rossz tapasztalatok miatt rengeteg cég meg sem próbál további uniós pályázatokat beadni. Ezen a rossz megítélésen talán az új GOP-os egyszerűsített (automatizált) pályázatok javítottak valamelyest.

3.4.6. Volt a projekt következményeképpen valamilyen szinergikus hatás?

A regionális és a cégméret szerinti súlyozás nem módosította érdemben a mintára kapott eredményt az alapsokaságra vetítve. Így elmondható, hogy a nyertes pályázók 52,03 százaléka jelzett valamilyen fajta szinergikus hatást, vagyis további, a nyertes projekttel kapcsolatos fejlesztést, beruházást saját és/vagy uniós forrásból.

3.4.7. Ön szerint szükséges-e a döntéshozók közvetlen befolyásolása a KKV technológia fejlesztési pályázatokon a támogatás elnyerése érdekében?

Ennél a kérdésnél arra próbáltunk meg választ kapni, hogy mennyire tartják korruptnak a pályázók az uniós támogatások rendszerét. Az eredmények nem meglepők.

Ahogy az Transparency International korrupciós listáján sem büszkélkedik előkelő hellyel Magyarország, úgy a KKV-szektor uniós pénzekre pályázó cégei sem tartják tisztának a pályázati pénzek elosztását. Az is látszik a felmérésből, hogy aki elégedetlen az uniós pénzek cégen belüli felhasználásával, az rosszabb értékelést adott, bár itt szerepe lehet a sértődöttségnek is, de ez nem befolyásolta jelentősen az összeredményt. A kérdésre a kérdőívet kitöltők 1-től 4-ig terjedő skálán adhattak választ (1 csak azok nyernek, akiknek van kapcsolata a döntéshozókhöz, 2 akinek van kapcsolata a döntéshozókhöz, az valószínűleg nyer, 3 kapcsolatok nélkül is lehet nyerni, jó eséllyel, 4 egyáltalán nincs rá szükség, csak a jó pályázat számít).

9. táblázat: Szükséges-e a döntéshozók közvetlen befolyásolása a támogatás elnyerése érdekében?

	átlag	eltérés az átlagtól (százalék)
Akinek megérte pályázni	2,86	-3,00
Akinek nem érte meg pályázni	2,63	5,29
Pályázott azóta	2,88	-3,72
Nem pályázott	2,71	2,41
Tervezi, hogy pályázik	2,86	-3,00
Nem tervezi, hogy pályázik	2,71	2,41
Teljes átlag	2,78	

3.5. EGYÉB MEGJEGYZÉS, VÉLEMÉNY AZ UNIÓS TÁMOGATÁSI RENDSZERREL KAPCSOLATBAN

A válaszadóknak volt lehetőségük szabadon véleményt, megjegyzést írni, amivel meglepően sokan, a válaszadók több mint fele élt is. Az általános bürokráciát, adminisztrációt, felesleges adatközlést, a papíralapú bevallások túlsúlyát, a lassúságot nehezményező észrevételeken kívül jelentős számban érkeztek megjegyzések a gazdasági válság negatív hatásaira, és arra, hogy ezeket az uniós intézményrendszer nem ismeri fel, és továbbra is a válság előtti indikátorokat, mutatószámokat követelik meg a nyertesektől 5 éven át. Nehezményezték többen az NFÜ és a közreműködő szervezetek nem pályázóbarát ügyfélszolgálatát, kapcsolattartását: „válaszok helyett hivatkozásokot kaptunk, hogy hol keressünk tovább”. Többen kifogásolták a bankgarancia megszerzésének nehézségeit, mivel a legtöbb bank jelzálog- vagy készpénzfedezettel hajlandó csak azt kiadni, aminek költsége 5 évre gyakorlatilag a pályázat teljes hasznát elviheti.

Érdekes összevetni a kutatási eredményeket a Start Tőkegarancia Pénzügyi Szolgáltató Zrt. saját felmérésének eredményeivel.⁸ A Start Zrt. (nem reprezentatív) felmérése azt mutatta, hogy összességében a támogatásnak akár 5–10 százalékát is elérhetik a tranzakciós költségek. Ezekben belül kimagasló a pénzügyi (banki hitel, garancia) költségek aránya. Ezt követi a pályázatíró díjazása, majd a pályázat megírása.

⁸ A Start Tőkegarancia Pénzügyi Szolgáltató Zrt. saját közlése. A kutatási eredmények összefoglalása megjelent a Világgazdaság napilapban (lásd: <http://www.vilaggazdasag.hu/kkv/kkv-hirek/nehezkes-draga-es-celszerutlen-a-kkv-finansziroz-as-298345> (2009.12.02.)).

sához, beadásához szükséges munkák elvégzése és az igazolások beszerzése. A megkeresésükre választ adók a bürokráciát, adminisztrációs terheket említették a legtöbbször a támogatási rendszer problémájaként, a lassúság mellett. Az időtényezővel kapcsolatos felmérés azt mutatja, hogy a leginkább időigényes feladatnak a pályázat előkészítése, megírása és benyújtása, valamint a támogatási összeg lehívása bizonyult. A Start Zrt. saját felméréséből gyakorlatilag ugyanazok a problémák köszönnek vissza, mint amit jelen kutatás is feltárt részletesen.

4. A TAPASZTALATOK LEVONÁSA AZ ÚMFT GOP PÁLYÁZATI RENDSZERÉBEN

A problémák felismerése a támogatási intézményrendszerben már nagyrészt megtörtént, ahogy a megoldások kiötlése is. Így egy alacsony bürokráciaigényű, gyorsan elbírálható és bankgaranciát is csak korlátozottan igénylő új pályázati kiírás típus jelent meg 2007 után az ÚMFT GOP keretében. Ennek lényege, hogy gyakorlatilag automatizálja a pályázatok elbírálását, kiszűrve ezáltal a szubjektív tényezőket, ezáltal szűkítve a korrupció lehetőségét az elbírálás során. Azonban ennek a rendszernek is megvannak a hibái, a jól látható előnyei mellett.

Interjúkon alapuló kutatással arra a kérdésre kerestünk választ, hogy a Gazdaságfejlesztési Operatív Program 2009-2.1.1./A, illetve a Közép-Magyarországi Operatív Program 2009-1.2.1/A keretében kiírt „mikro-, kis- és középvállalkozások technológia fejlesztése” pályázati konstrukciók megvalósítása során milyen gyakorlati tapasztalatok merültek fel, melyek a fenti kiírások erősségei és gyengeségei, illetve, hogy a megvalósításban érintettek mely pontokon látják javíthatónak a két kiírást.

Első lépésként elemeztük a pályázati kiírásokat, majd *Répássy Lenóra* és *Somody Gábor* interjúkat készített kereskedelmi bankok (ERSTE, CIB, OTP) európai uniós irodavezetőivel és a MAPI Magyar Pályázatkészítő Iroda Zrt. valamint az OTP Hungaroprojekt Kft. munkatársaival.

A 2007–2013-as időszakban az Új Magyarország Fejlesztési Terv keretében jelent meg a GOP-2.1.1. pályázat, illetve ennek A, B és C fajtája. Az általunk vizsgált GOP-2009-2.1.1./A pályázati kiírás célja „a mikro-, kis- és középvállalkozások jövedelemtermelő képességének növelése technológiai fejlesztésén, korszerűsítésén keresztül”.

Általánosan a 2.1.1-es komponensről megállapítható, hogy azok a stratégiai célok, amelyek egy koherens célrendszer kialakításában kellettek volna, nem kerültek tisztázásra. Azaz egymást részben kizáró stratégiai célok vannak jelen egymás mellett:

- hatásorientált cél: az árbevétel-növekedés, az exportnövekedés támogatása,
- eredményorientált cél: helyi, versenyképes KKV-hálózat megteremtése,
- outputorientált cél: gépbeszerzés, ahol a tervezett üzleti eredményekre a megvalósítás ellenőrzése során kevésbé koncentrálnak.

A programtervezők szerették volna a hatás- és eredményorientált célokat érvényesíteni, míg a lebonyolítók inkább az outputorientált cél érvényesítését szerették volna elérni (mind a kiírásban, mind az értékelés során).

A GOP-2009-2.1.1./A pályázat alapvető jellemzőit a következőkben foglalhatjuk össze:

- A projekt célja a gépbeszerzés és az informatikai fejlesztés.
- Elnyerhető támogatási összeg: 1–50 millió Ft.

- Felvehető előleg: maximum 40 százalék.
- Elnyerhető támogatás mértéke: 60–70 százalék lehet a leghátrányosabb helyzetű kistérségben, amennyiben a projekt értéke nem haladja meg a 200 000 eurót (kb. 53 millió Ft-ot), ami a „de minimis szabály” felső határa. Minden más esetben 50 százalék.
- A pályázat lefutási ideje: körülbelül 2 hónap.
- A pályázók köre: gazdasági társaságok, szervezetek és egyéni vállalkozók.
- Megvalósítás helyszíne: Magyarország területe, kivéve Budapest és Pest megye.
- Támogatható tevékenységek köre:
 - új eszköz, illetve gép beszerzése vagy 3 évnél nem régebbi használt eszköz vagy gép beszerzése,
 - információs technológia fejlesztése: hardver, szoftver beszerzése,
 - honlapkészítés,
 - minőségbiztosítási, környezetvédelmi és egyéb irányítási, vezetési, hitelesítési rendszerek, szabványok bevezetése és tanúsítása.
- Elbírálás: automatikus, azaz a támogatást tartalmi értékelés nélkül ítélik oda. Csak formai és objektíven követhető követelményeknek kell megfelelnie a pályázatnak.⁹

A műszaki és technológiai fejlesztéssel kapcsolatos pályázatok célcsoportja rendkívül széles, a kiírók a hazai KKV-k több mint félmillió tagját szólították meg a pályázattal. A pályázók nagy része egyszerű gépbeszerzést, üzlethelyiség-felújítást kíván megvalósítani, de a fejlesztéstől nem várja versenyképessége javulását. Ők a szükséges gép-cserékhez, az üzletmenet fenntartásához létfontosságú fejlesztésekhez nélkülözhetetlen tőkét kívánják csupán pótolni a pályázattal. A pályázók kisebb hányada azok, akik a támogatás segítségével képesek árbevételük, exporthányaduk növelésére. A támogatás vissza nem térítendő jellege is alakítja az előbbi elvárásokat és célokat.

Megvizsgáltuk a GOP-2009-2.1.1./A „Mikro-, kis- és középvállalkozások technológia fejlesztése”, a GOP-2009-2.1.1./B „Komplex vállalati technológiafejlesztés mikro-, kis- és középvállalkozások számára” és a GOP-2009-2.1.1./C „Komplex vállalati technológiafejlesztés” című pályázati kiírások közti különbségeket is.

Az elnyerhető támogatási összeg GOP-2009-2.1.1-es kiírások alapján az A, B és C kiírás szerint kategóriánként növekszik:

- az A-nál 1–50 millió Ft,
- a B-nél 20–150 millió Ft,
- a C-nél pedig a legmagasabb, 150–400 millió Ft.

Az elnyerhető támogatás mértéke az A-nál 60–70 százalék lehet a de minimis felső határáig, azonban minden más esetben 50 százalék. A B típusúnál 50 százalék általános esetben, a C-nél pedig a három kategória szerint mikro- és kisvállalkozásnak minősülő pályázók esetében 50 százalék, középvállalkozásnak minősülő pályázók esetében 40 százalék, nagyvállalkozásnak minősülő pályázók esetében 30 százalék.

A pályázók köre ugyanaz mindhárom esetben, azaz gazdasági társaságok, szervezetek és egyéni vállalkozók. Az A kiírás esetében a legújabb, 2009 november végétől pályázható formában azonban ezek közül azok pályázhatnak, amelyek mikro-, kis- és középvállalkozásnak minősülnek.

⁹ Lásd www.nfu.hu Pályázati kereső (2009.12.05.)

A megvalósítás helyszíne minden esetben Magyarország területe, kivéve Budapest és Pest megyét, amelynek területén a KMOP tükörpályázataiból lehet pénzt kérni.

A támogatható tevékenységek köre a 2.1.1./A keretében:

- új eszköz, illetve gép beszerzése vagy 3 évnél nem régebbi használt eszköz vagy gép beszerzése,
- információs technológia fejlesztése: hardver, szoftver beszerzése,
- honlapkészítés,
- minőségbiztosítási, környezetvédelmi és egyéb irányítási, vezetési, hitelesítési rendszerek, szabványok bevezetése és tanúsíttatása.

A 2.1.1./B keretében támogatható tevékenységek megegyeznek az A-val, azonban körük kibővül a következőkkel:

- ingatlan építése, bővítése, átalakítása, korszerűsítése,
- infrastrukturális beruházás,
- gyártási licenc, know-how beszerzése,
- piacra jutás, marketingakciók,
- vállalati HR fejlesztése,
- tanácsadási költségek.

A 2.1.1./C pedig szinte mindenben megegyezik az előzővel, itt viszont az új eszköz, illetve gép beszerzésének kategóriája nem tartalmazza a használt eszközök egyetlen formáját sem.

A projekt céljaként a 2.1.1./A-nál a gépbeszerzés és az informatika emelhető ki, míg a B és C esetében ez kibővül ingatlanfejlesztéssel is.

A kutatás során megpróbáltuk feltárni az automatikus pályázati kiírások előnyeit, hátrányait, a visszaélési lehetőségeket és javaslatokat kértünk a hibák kijavítására.

4.1. ERŐSSÉGEK

- Csekély adminisztratív terhelés:

Mindegyik interjúalanyunk egyetértett abban, hogy a kiírásokban foglalt adminisztratív kötelezettségek olyan minimális terhet jelentenek, amelyeknek valamennyi potenciális pályázó meg tud felelni. Az ilyesfajta terhek mértékére jellemző, hogy a legnagyobb kihívást a pályázók számára a megfelelő árajánlat beszerzése jelentheti, egyebekben a szükséges papírok beszerzése akár 24–48 óra alatt is megtörténhet, a kérelem benyújtásával kapcsolatos adminisztratív teendőket pedig különös felkészültség, illetve pályázati író cég bevonása nélkül is el lehet látni.

- A kérelmek elbírálásának gyorsasága:

A támogatási kérelmek elbírálásáról az interjúalanyok kifejtették, hogy megfelelő adminisztratív kapacitások kiépítése mellett könnyedén tartható az elbírálási határidő, a többi pályázati kiíráshoz képest pedig a vizsgált két kiírás elbírálása „összehasonlíthatatlanul gyorsabb és egyszerűbb”.

- A támogatás feltételei:

A pályázati követelményeket mindegyik interjúalanyunk vállalhatónak tartotta, arról számoltak be, hogy a cégek kétharmada, háromnegyede a két kötelezettségvállalás közül a nettó árbevétel garantálásával szemben a munkahelymegtartást választotta, ez utóbbit tartotta vállalhatóbbnak. További könnyebbségként érté-

kelték, hogy a kiírások olyan kedvező biztosítékadási kötelezettséget írnak elő, illetve a biztosítékadás alóli mentesség körét olyan tágan határozzák meg, ami miatt a KKV-k túlnyomó többsége mentesül a biztosíték megszerzésével kapcsolatos többletköltségek alól, és ez jelentős mértékben megnöveli a kiírások elérhetőségét a vállalkozások számára.

■ A támogatás felhasználása:

A MAPI pályázati írói a támogatások felhasználásával kapcsolatos kérdéseinkre válaszolva elmondták, hogy a vállalkozások 80 százaléka fölötti arányban eszközbeszerzéshez kértek támogatást, a maradékot pedig jellemzően IT-fejlesztésekhez (hardver- illetve szoftverbeszerzések) igényelték.

Összességében mindegyik interjúalany arról számolt be, hogy az adminisztratív terhek minimális mértéke, a nagy támogatási intenzitás, a könnyen teljesíthető feltételrendszer, illetve az elbírálás gyorsasága miatt tökéletesen érthető a két kiírás kiugróan magas népszerűsége.

4.2. GYENGESÉGEK

■ Az adminisztratív kapacitások elégtelensége:

Egyes interjúalanyok kifejtették, hogy a MAG Zrt. súlyosan alábecsülte a két kiírásra jelentkező vállalkozások számát, alig 5–6 munkatársuk végezte a kérelmek elbírálását, így 2009 nyarára volt olyan vállalkozás is, amely csak 3–4 hónappal a kérelem benyújtását követően jutott a kért támogatáshoz. További problémaként jelentkezett, hogy az előírányzott keret mindig gyorsan elfogyott, a 2009-es kiírás esetében három hónap alatt kimerült, ezért a pályázatokat fel kellett függeszteni. A támogatási kérelem elbírálása mindaddig gyorsan haladt, amíg április hónapban a KKV-k a támogatási keretösszeg kimerülésétől tartva „meg nem rohamozták” a MAG Zrt.-t a kérelmeikkel. Az addig tapasztalt 3 hetes átfutási idő – a kérelem benyújtásától a támogatási döntés meghozásáig – 2009 nyarára jellemzően 2 hónapos időtartamra nőtt.

■ Felesleges adatközlési kötelezettség:

A MAPI pályázati írói elmondták, hogy noha a két pályázati kiírás adminisztratív terhei a többi pályázati konstrukció hasonló terheivel összehasonlítva nagyságrendekkel kisebbek, a pályázati kiírás számos felesleges és értelmetlen adatot követel meg a pályázóktól (pl. éves fénymásolópapír-, víz- vagy villamosenergia-fogyasztás).

■ A támogatás tényleges gazdaságélénkítő hatása:

A CIB Bank vezető tanácsadója kifejtette, hogy „nem híve” a normatív alapú támogatásoknak, mivel azok gazdaságélénkítő hatásával kapcsolatban negatív tapasztalatai vannak. Elmondta, hogy a kiírás annyira kedvező, és az adminisztratív elvárások olyan egyszerűen teljesíthetőek, hogy az számos esetben átgondolatlan támogatási kérelmekhez és ezek nyomán indokolatlan kifizetésekhez, gazdaságilag ésszerűtlen eszközbeszerzésekhez vezethet. Véleménye szerint a normatív támogatások alapvetően politikai motivációjúak, mivel aránylag kis erőfeszítések árán vezetnek jól kommunikálható kifizetési mutatókhoz, ezt a fajta támogatási konstrukciót csak annak megelőzésére tartja alkalmasnak, hogy „beragadjanak”

az ország uniós fejlesztési támogatásai. A normatív jellegű támogatások létjogosultságát ezek ellenére elismeri, de azokat csak a KKV-k fejlesztési igényeinek egy bizonyos, jól körülhatárolható körében tartja indokoltnak. A MAPI pályázatírói erre reagálva elmondták, hogy akármennyire egyszerűen teljesíthetők is a két pályázati kiírás feltételei, és bármennyire vonzóak is a támogatási feltételek, az önrész jelentős, 30–50 százalékos mértéke kellő garanciát jelent arra, hogy a pályázók megfontolt gazdasági lépések finanszírozásához vegyék csak igénybe a támogatásokat.

■ **Kijátszható kötelezettségvállalások:**

A kiírásokkal kapcsolatos visszaélésekről a CIB Bank vezető tanácsadója elmondta, hogy jellemző visszaélési módszer az, amikor korábbi eszközbeszerzésre igényelnek a vállalkozások utólag támogatást, utólagos számlabeszerzéssel. Valamennyi interjúalany beszámolt arról, hogy tényleges gazdasági tevékenységet nem végző, kifejezetten a támogatási előlegek „lenyúlására” létrehozott gazdasági társaságok útján is történnek visszaélések, ezzel kapcsolatban az egyik interjúalany elmondta, hogy tudomása szerint ebben a témában már az NFÜ és a MAG Zrt. is vizsgálatot folytat. Kérdésre válaszolva több interjúalany is beszámolt olyan különböző visszaélési formákról, ahogy a munkahelymegtartási vagy árbevételevállalásokat játsszák ki a cégek. Erre vonatkozólag jól bevált gyakorlatokat említettek, amiket itt most a tippadás elkerülése végett nem kívánunk ismertetni.

Összességében minden interjúalany arról számolt be, hogy a pályázati kiírások természetéből adódóan korlátozott a negatívumok köre, a meglévő hiányosságok pedig viszonylag egyszerűen orvosolhatók.

4.3. JAVASOLT INTÉZKEDÉSEK

- **Kérelmek elbírálása és támogatások kifizetése kereskedelmi bankokon keresztül:** A kereskedelmi bankok munkatársai egyetértettek abban, hogy a normatív támogatások kifizetése terén a legfőbb javulást az eredményezné, ha a kérelmek befogadása, elbírálása, a kifizetések elintézése kereskedelmi bankokon keresztül történne – hasonlóan a refinanszírozott hitelek kihelyezéséhez –, a közreműködő szervezet feladata pedig a monitoringozásra és az utólagos ellenőrzésre korlátozódna. Elmondásuk szerint ez a megoldás tipikus „win-win” szituációt eredményezne, amelyben minden érintett csak nyerne. A kereskedelmi bankok naprakész információkkal rendelkeznek a velük kapcsolatban álló vállalkozásokról, így könnyedén kiszűrhetők lennének a tényleges gazdasági tevékenységet nem végző, kifejezetten visszaélési célzattal létrehozott gazdasági társaságok. További előnyt jelentene az ügyleti költségek lefaragása – a jelenlegi szint nagyjából felére –, illetve az adminisztratív terhek további csökkentése és a kérelmek elbírálásának gyorsítása. A pályázatíró cégek munkatársainak álláspontja szerint a kereskedelmi bankoknak „maguk felé hajlik a keze”. Azt elismerték, hogy a kereskedelmi bankoknak a KKV-kkal fenntartott napi szintű kapcsolata segíthet kiszűrni a pályázati pénzek elcsalására létrehozott vállalkozásokat, azonban álláspontjuk szerint egy közreműködő szervezetnek az OTMR-en (Országos Támogatási Monitoring Rendszer) keresztül nagyságrendekkel jobb lehetősége van a gazdasági tár-

saságok pénzügyi viszonyainak felderítésére, így érdemi javulást a korrupció visszaszorítása terén a kereskedelmi bankok rendszerbe iktatásától nem lehet remélni. Hozzá tették, a MAG Zrt.-nél az utóbbi években olyan hatalmas mennyiségű intézményi tapasztalat halmozódott fel a pályázatok kezelésével kapcsolatban, amit hatalmas hiba volna hagyni veszendőbe menni, és aminek a kereskedelmi bankok a töredékét is csak újabb évek során tudnának megszerezni.

■ A támogatásintenzitás növelése:

A MAPI pályázati írói a támogatásintenzitás növelésével kapcsolatos kérdéseinkre válaszolva kifejtették, hogy a támogatások 60–70–75 százalékos mértékűre növelése – tekintettel a magyar kis- és középvállalkozói szektor súlyosan tőkehiányos állapotára – tovább növelné a pályázati kiírás eddig is jelentékeny vonzerejét, az általánosan tapasztalható tőkehiány ugyanakkor arra is garanciát jelentene, hogy a vállalkozások csak a tényleges gazdaságélénkítő hatással járó beruházásokhoz vegyenek igénybe támogatást.

■ A támogatható fejlesztések körének bővítése:

A MAPI munkatársai kifejtették továbbá, hogy még a támogatásintenzitás növelésénél is fontosabb lenne, hogy bővüljön a támogatható fejlesztések köre. Mint elmondták, a gazdasági ésszerűséggel teljesen ellentétes, hogy pl. ingatlanberuházáshoz nem lehet igénybe venni támogatást, így gyakran fordul elő az, hogy egy vállalkozás azért nem tudja bővíteni a tevékenységét, azért nem tud új munkahelyet létrehozni, mert támogatás hiányában nem tud pl. felépíteni egy új üzemet. Hozzá tették, hogy az eszközbeszerzések köre hasonlóan ésszerűtlen módon zárt, csak bizonyos VTSZ-szám alatt szereplő eszközök beszerzéséhez vehető igénybe támogatás. Elmondták, hogy a tényleges gazdaságélénkítő hatással nem járó „soft” eszközbeszerzéseket – pl. kozmetikusok, fodrászok beszerzései – a beszerzési értékhatár 100 000 Ft fölé emelésével is ki lehet szűrni, a maradékot pedig egy taxatív kivételi listával lehetne tovább szűkíteni.

■ Az előfinanszírozás bevezetése:

A MAPI pályázati írói kérdéseinkre válaszolva kifejtették, hogy a támogatási kiírások utófinanszírozottból előfinanszírozottá tételét „a magyar mentalitással össze nem egyeztethetőnek” tartják, az véleményük szerint a támogatások felhasználásával kapcsolatos vállalkozói fegyelmezetlenség elburjánzásához vezet. Az előfinanszírozás lehetőségét emellett nem zárták ki, csupán erős kételyeiknek adtak hangot.

■ Az ellenőrzési módszerek hatékonyabbá tétele:

A pályázati támogatások elcsalásának visszaszorítására vonatkozó kérdéseinkre a MAPI munkatársai elmondták, hogy közhiteles elektronikus nyilvántartások (OTMR) naprakész működtetésével, a megfelelő ellenőrző kapacitások kiépítésével az ilyen jellegű visszaélés jelentősen visszaszorítható, ugyanakkor elmondták, hogy az önrész igazolásának jelenlegi gyakorlata teljesen értelmetlen. Kifejtették, hogy az önrész rendelkezésre állását jelenleg úgy is lehet igazolni, hogy az ténylegesen csupán egyetlen adott pillanatban van meg a vállalkozás bankszámláján (pl. „egyperces” banki kölcsön útján).

Valamennyi interjúalanyunk egyetértett abban, hogy a legalapvetőbb javító változtatás mindezek mellett a kiírások keretösszegeinek, illetve a kérelmeket elbíráló adminisztratív kapacitásnak a tényleges igények szintjére bővítése jelentheti.

A Budapesti Corvinus Egyetemen működő OTKA kutatócsoporton belül a kohéziós politika hatékonyságát vizsgáló team 2007 óta végez módszertani fejlesztést és próbál pilotprojektekkel méréseket végezni a végső kedvezményezettek körében, különböző típusú uniós támogatások hatékonyságáról és eredményességéről [Nagy 2008]. Ennek következő lépése volt egy nagyobb volumenű felmérés elvégzése, amelynek célja a GVOP kis- és középvállalkozások fejlesztése prioritás, (műszaki-technológiai háttér fejlesztése intézkedés), műszaki-technológiai fejlesztés komponensén belül a 2.1.1. pályázati kiírás nyerteseinek vizsgálata.

ÖSSZEGZÉS

Összességében elmondható, hogy a GVOP 2.1.1. gyengeségeit és erősségeit a támogatási rendszer megfelelő módon feltárta, és a tapasztalatait a rendszer jó irányú fejlesztésével próbálta beépíteni. Azonban a GOP 2.1.1. esetében továbbra is vannak bizonyos hiányosságok, bár tény, hogy a korábbiakhoz képest lényegesen jobban működő és átláthatóbb a rendszer. A kutatási eredmények azt mutatják, hogy az uniós támogatás bármennyi bürokráciával, adminisztrációs teherrel és plusz munkával jár is, segíti a kis- és közepes méretű vállalkozások talpon maradását és a válság okozta kihívásoknak való megfelelést.

IRODALOM

- ÁSZ (2009): *Tájékoztató az európai uniós támogatások 2008. évi felhasználásának ellenőrzéséről*. Budapest: ÁSZ.
- Czuriga Eszter: The Regional Policy of the European Union and its Results in Portugal: Convergence and Divergence in Practice. *Society and Economy* 31 (2009) 2, pp. 295–312.
- Czuriga Eszter: The European Union's structural support and its effects in Portugal from the accession until today. *Grotius – Scientific Journal of the Institute for international Studies of the Corvinus University* Budapest, 2009. <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=SWMUCN>
- Lóránd Balázs [2009] *Területi kohéziót támogató operatív programok az I. Nemzeti fejlesztési terv esetében* <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/terstat/2009/05/lorand.pdf> (Operational Programs supporting territorial cohesion in the First National Development Plan)
- Lóránd Balázs (2010) Az Európai Unió kohéziós politikájának értékelése, *Európai Tükör*, Budapest 2010. április http://www.kulugyminiszterium.hu/NR/rdonlyres/A9F1CB58-9497-4465-8F28-54166B9B5F0C/0/Europai_Tukor_2010_04.pdf (Evaluation of the EU's Cohesion Policy)
- Lóránd Balázs–Lukovics Miklós (2010): *Competitiveness vs. cohesion objectives and the allocation practice in the Cohesion Policy - Results of an empirical research* <http://www.regional-studies-assoc.ac.uk/events/2010/may-pecs/papers/Balazs.pdf>
- Nagy Sándor Gyula (2008): Az európai uniós támogatások hatékonysága és hatásosága közötti különbség a ROP 1.2 intézkedésnél. *Európai Tükör* 2008 június.